

Lied-Meditatie bij Gezang 130

Gemeente,

Zoals u ziet is gezang 130 het laatste adventslied in het Liedboek voor de Kerken. De tekst is van de Duitse letterkundige Jochen Klepper, en om dit lied te verstaan moeten wij met diep eerbied kennis nemen van zijn levensloop.

Jochen Klepper werd geboren in 1903, als predikantszoon in een stadje vlakbij de Oder. Vanaf 1932 woonde en werkte hij in Berlijn, als dichter en letterkundige. Hij schreef twee romans, en vele gedichten.

Klepper was getrouwd met een Joodse vrouw, die uit haar eerste huwelijk twee dochters meebracht.

En hij beschouwde het als zijn grootste menselijke roeping om de beide Joodse meisjes te beschermen tegen de maatregelen van het Hitler-regime.

Dit is hem maar ten dele gelukt.

Eind 1942, midden in de oorlog, dreigde zijn oudste stiefdochter gedeporteerd te worden naar een concentratiekamp; samen met zijn gezin heeft Klepper toen gekozen voor een gezamenlijke vrijwillige dood.

Zij stierven op 11 december 1942, nu bijna 56 jaar geleden.

In zekere zin leek de levensreis van Klepper op die van Bonhoeffer; het verzet tegen het fascisme betekende een wisse dood. In die verschrikkelijk donkere tijd heeft Jochen Klepper zijn geloof in dichtregels vertolkt.

Hij schrijft in zijn dagboek in 1942: Laat ons de werken der duisternis verzaken en de wapenen van het licht aantrekken. De duisternis in zijn tijd was zo diep dat gezang 130 een tragische ondertoon moet hebben. Maar het lied blijft niet steken in de tragiek.

Hij accepteert niet dat de duisternis het laatste woord heeft. God geeft de wereld het licht, daarom is dit lied een lied voor mensen in nood, die uitzien naar God.

Met deze biografische beschrijving in ons achterhoofd mogen we dit gedicht opnieuw gaan lezen.

De nacht is haast ten einde, de morgen niet meer ver.

Zo begint het lied, met een duidelijke ondertoon van hoop en verwachting.

De dichter nodigt uit om de morgen al te bezingen, die nog niet zichtbaar is.

Een besef van goddelijke openbaring bepaalt verder vers 1 en 2. God is in de wereld gekomen, met al zijn engelen, en Hij draagt wat ons te zwaar is.

Nu lezen we in strofe 3 de angst en de vragen van de dichter.

Vertwijfeld door de vele zwarte nachten die hij met zijn gezin had doorgemaakt roept hij: Hoevel van die nachten staan ons nog te wachten.

Maar ook in deze 3e strofe klinkt in regel 6 de hoop:

Toch staat in stille pracht, de ster van Gods genade, aan 't einde van de nacht.

In strofe 4 is er weer de duisternis: God lijkt wel diep verborgen, maar het licht zal overwinnen. En tussen de regels door horen we in die 4e strofe van de schuld die mensen op zich laden, de schuld vanwege het fascisme, vanwege het in gebreke blijven, vanwege het vertrappen van mensen. En Gods oordeel daarover zal zeker komen, maar dat oordeel is genade, in de beleving van de dichter.

Bij God is de duisternis licht.

In veel opzichten herkennen we in dit gedicht sporen uit het Oude Testament. En dat mag ons nu niet meer verwonderen, omdat de dichter in een joods gezin leefde. Zijn liefde voor de joodse Schriften spreekt uit zijn liederen.

Woorden van profeten, maar ook psalmversen klinken erin door.

Net als Bonhoeffer is Klepper bezig geweest met het raadsel van de verborgenheid van God. Maar bieden geloven en zeggen en getuigen dat de godverlatenheid nooit het laatste woord zal hebben.

Dat te geloven, daar was in die tijd grote moed voor nodig.
Als je ogen zien, hoe de wereld vernield en afgebrand wordt,
om dan nog te geloven in het licht van God, dat getuigt van diep vertrouwen.

Dat de familie Klepper koos voor een vrijwillige dood is uiterst dramatisch.
Maar dit lied leert ons, dat dat een gelovige daad is geweest.

Zij hebben dit leven bewust verlaten, niet omdat zij niet meer wakker wilden worden,
maar omdat ze wakker wilden worden bij hun God.

Als we dit lied opnieuw zingen zodadelijk,
dan mogen we dit alles in gedachten houden,
en tegelijk beseffen hoe gezegend wij zijn, om in alle rust en vrede en vrijheid advent te vieren. Zonder bedreiging van gaskamers en martelingen.

Wat wezenlijk en essentieel is voor het geloof van deze dichter,
moge wezenlijk en essentieel zijn voor ons eigen leven.

En wij mogen onze levenstijd en onze adem benutten om dit lied te zingen.
In de verwachting dat ook wij eenmaal wakker zullen worden in de schoot van onze Schepper.

AMEN